

Eidamasis išėjimas spalio 28 d.

Nr. 1(82)

1993 m. sausis

**1993 m. SAUSIO 13-oji
Iš gėdos ir skausmo nuleidom akis...
Tik mums ar atleis toji Sausio naktis...**

Būsimasis Prezidente, nepamiršk - buvo taikyta tiesiai į širdį!

Sausio 13-osios naktį aidėjusių šūvių trenksmas apsilpo, bet neišnyko. Parako kvapas išsisiklaidė, bet jaučiamieji tebetvyrant ore. Atmintis viską išsaugojo. Tie, kurie kėsinosi į mūsų Valstybės Neprisklausomybę, pasitelkė svetimą kariuomenę ir surėgė niekšingą kruviną sąmokslą. Rodos, tada pakilo gintis visa Lietuva. Kaip niekada iki tol, buvo skausmingai ir aiškiai suvoktas mirtinas pavojus mūsų gležnučiam atkurto valstybingumo daigui. Kaip lengva buvo ji sutrypti, supurvinti, iš jo pasitydinti ir sunaikinti! Didžioji atgimusių tautos Viltis galėjo būti vėl užgesinta. Tik tas santemis jau nebūtų tokis ilgas ir kraupiai baisus. Raudonojo imperializmo žlugimas buvo prasidėjęs, negrįžtamais, istoriškai neišengiamas. Dar stinga istorinės distancijos, kad galėtume suvokti tą dieną irnakčių tragizmą ir Valstybės gyvavimui iškilusią grėsmę bei stichiškai kilusį, beprotiškai ryžtingą ir kilnų visuotinį norą apsiginti ir išsaugoti tai, kas mums buvo, yra ir bus viena brangiausia - laisvą Tėvynę! Po tos kruvinojo sekmadienio nakties tepraejo dveji metai, bet regime daug, kartais net sunkiai suvokiamu pasikeitimu mūsų gyvenime. Nenengva dabar pasakyti, kur ir kas po tą didvyriškų žūtbūtinių grumtynių klydo, kas teisus buvo. Tėvynė ir

klupdama lieka laisva, ir atsakomybė už jos likimą nė trupucio nesumažėjo. Tai turi gerai suvokti tie, kurie dabar paėmė Valstybės vairą į savo rankas. Tik šiursta nugara pagalvojus, kad Seimo kairiosios pusės suoluose sėdi ir tie, kurie nestovėjo susiēmę rankomis prie sovietų tankus, kurie nešalo per naktis prie laužų Neprisklausomybės aukštėje, o buvo pasirenge, pasak kaspervizijos balsų, iš naujo tarnauti "atsikūrusiai sovietų valdziai" Lietuvoje, jei tik "Alfos" galvažudžiai ir svetima kariuomenė tokia galimybę jiems būtų suteikusi.

Pretendentas į Prezidento postą A.Brazauskas nuosekliai siekia "sumontuoti" vienpartinę valdžios piramide. Ji ne ką skirtusi nuo sovietmečio laikų valdžios piramidės. Ir Seime, ir Vyriausybėje neabejotinai vyrauja buvę komunistai. Belieka uždėti piramidės viršūnę - Prezidentą, kuris, pasak A.Brazausko, turėtų būti jis pats, laimėjusios rinkimus partijos lyderis. Toks monolitinis valdžios vieningumas ir priklausymas vienos partijos valiai esą būtų visos tautos vienijimo ir visuomenės nuomonės stabilumo garantas. Tokią poziciją galima vertinti tik kaip sovietų valdžios recidivo siekimą. Dėl to ir reikia rimtai susirūpinti Prezidento rinkimais. Iš septynių pretendentų į kandidatus realius šansus laimėti

rinkimus tikriausiai turi A.Brazauskas ir St.Lozoraitis.

Pastarasis Lietuvos žmonėms mažiau žinomas negu A.Brazauskas ar V.Landsbergis. Sajūdžio lyderis, matydamas labai susikomplikavusią Lietuvos padėtį, padarė didžiai išmintingą politinį sprendiną - nutarė savo kandidatūros į Prezidento postą nekelti. Jis žvelgė kur kas giliau negu daugelis pretendentų, parodė, kad partiniai interesai neturi būti keliami virš visos Lietuvos interesų. Pora metų trukusi vieno asmens ir vieno politinio judėjimo juodinimo ir šmeižto kampanija būtų išiliėpsnojusi nauja jėga. Visos purvo patrankos buvo užtaisytos šviežiomis strutomis ir nutaikytos į tuos pačius taikinius. Kai kurstoma jau išugdyta tiesiog zoologinė neapykanta asmeniui, proto argumentai nustoja veikti.

St.Lozoraičio pasirodymas Lietuvos politikos skliaute daugeliui Lietuvos žmonių netikėtas. Per trumpą rinkimų kampanijos laiką su juo rinkėjai pabendraus plačiau. Idomu štai kas - apie St.Lozoraitį pradėjo telktis visos centristinės ir dešiniosios politinės jėgos. Taigi prasidėjo ir vyksta seniai lauktas politinių jėgų konsolidacijos procesas. Iki šiol buvo stebimas tik skaidymasis. St.Lozoraitis nelinkęs palaikyti vieną kurią politinę partiją. Jo tikslas - vengti konfron-

L.e. Lietuvos Prezidento pareigas p. A.Brazauskui

Esame labai susirūpinę, kad nepranešę ir neišklausę Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sajungos tarybos nuomonės atleidote iš Saugumo tarnybos vadovo pareigų buvusį politinį kalinių P.Plumpą.

Protestuojame prieš tokią Lietuvos Respublikos vadovo ir Seimo daugumos vienašališkā veiklą ir primename, kad sulaužete pažadą Saugumo tarnybos vadovo kandidatūrą aptarti su mūsų organizacijos vadovais.

LPKT sajungos Tarybos pirmininkas

A.LUKŠA

tacijos, priimti Lietuvą tokią, kokia ji yra, rasti būdą susikalbėti, susitarti, taikiai koegzistuoti. Šiuo sumaištiniu laikotarpiu Lietuvai ypač svarbu turėti lyderį, pakilusį virš siaurų partinių interesų. Šis pretendentas kaip politikas išaugo Vakarų klasikinės demokratijos salygomis. Jis neturi neigiamų mus visus varginančių sovietmečio apnašų, yra visiškai kitokios politinės kultūros valstybės veikėjas. Jau pasigirdo nedraugiškos primityvios kritikos, esą šis amerikonas susigrobs visą turtą ir išveš į užsienį, o mus paleis elgetomis. Šiuo "teiginiu" absurdūumas jau nesėbina. Tikriausiai antlandsberginės "kritikos" mašina bus mėginama pauskti į kitą objektą. Jeigu būsime budrus ir operatyviai demaskuojime šmeižtus ir paskalas - mašina nesuspės pakenkti. Nors pats pretendentas norėtų, kad rinkimų kampanijoje pergalės būtų siekiama teigiamybų kėlimu ir aiškinimu, o ne varžovo purvinimui ar smulkmenišku knaisojimuisi po būtus - nebūtus praeities dalykus. Kažin, ar paklausys protin-

go žodžio kairieji ir jiems prijaučiantys.

St.Lozoraičio tėvas buvo Lietuvos diplomat. Šeima dažnai gyvenė užsienyje, o po Lietuvos okupacijos ten ir liko. Dar studentas St.Lozoraitis buvo lietuvių pasipriešinimo dalyvis. Nuo 1947 m. dirbo Lietuvos pasiuntinybėje prie Šventojo Sosto. Dabar jis nepaprastasis ir igaliotasis ambasadorius Jungtinėse Amerikos Valstijose. Nors ir negyvendamas Lietuvoje, jis visada buvo ne mažiau, o gal ir daugiau lietuviškas, negu mes, gyvenę pavergtose Tėvynėje. St.Lozoraičio grįžimas į Lietuvos aktyvų politinį gyveniną tikriausiai atneštų vakarietiskos kultūros, kuri padėtų greičiau sunorminti tarpusavio santykius demokratijos dvasiai. Tai liudyti ir viso pasaulio lietuvių pastangas vienyti su Tėvynė.

Rinkimų kampanijos pradžia čia pat. Pilietinio apsisprendimo metas - Vasario 14-oji. Pats laikas pamastytų, kaip atitaisytų kairėn pakrypusi Lietuvos politikos laivą.

Edmundas SIMANAITIS

Oja PADVARIETIENĖ

Sugrįšime

*Ir vėl Tu suklupai, brangi Tėvynė,
Ant vieškelio sušvarbusio rudens,-
Vėl senos žaisdos tarsi kraugo brydės
Nuodėguliais galulauklūos rusena.*

*Varpai prabilis nuo žalvarinio vėja,
Vėl visq mūsų šemę įlinguos,-
Vaikus palaimins rankos Sutvėrėjo,
Isalkusius ne duonos, bet tlesos.*

*Nekaltins nieks, kas obelį pamiršo,
Sodintą tėvo prie giminų namų,
Kad languose ištirpo saulės pirstu
Auksiniat metmenys tlesų kelių.*

*Visi bus atgalla širdim priėme,
Visi sugrįžę iš savos tremties,-
Sudeginę juodžiausią dème gėdos,
Isbarstę pelenus piktos žolės.*

*Pakilę žmonės eis rankas ištlesę
Per gyvą šemę sopulių laukę,
Giedos tautos stiprybės saulės glesmę,
Kuri šventa visų pradžiu pradžia.*

**Lietuvos Respublikos
Prezidento rinkimuose
remiame p. Stasį Lozoraitį
ir kviečiame už jį balsuoti!**

scusis

TREMTINYS

2

Ištaisykime klaidą

Ramybės angelas nusileido į mūsų nuodėmingą žemę ir paskelbė žmonijai žinią apie Dievo sūnaus žemė - Kristaus gimimą, prasidėjimo Naujieji metalai. Švenčių išvakarėse nutilo tarp supriekintų tautų patrankų salvės, tankų riaumojimas, bomby sprogimai, užgeso gaisrų pažvalstės.

Žmonija, suklupusi po užgimusio Kristaus vėliava, maldavo jo žemės diukos, ramybės, kaadiemines duonus. Naujuju metų naktį, vidurnakčio tyloje, minutėl sukaupė mintis, mes prisiminėme ne tik amžinu miegu kapų tyloje besiliaičius draugus, pažystamus, giminės, bet ir tuos, kuriai kaulai neatrasti tebeguli raistose, šuliniuose, Šiaurės ledynų glėbijoje, Kazachijos Alkanosios stepės smėlynuose. Pasifilde po dieviškiosios Apvalaidos sparnu, gal nuožirdžiau mylēsimė žmogų, Tėvynę, branginėsime jos laisvę.

O praėjus metai paženkinti priešo klastą, mūsų klaidomis, dvasiniu nuopoliu. Nespetę pasidžiaugti laisve, nusigrežėme nuo savo tautos didvyrių, išklydome lyg avelės be

piemens iš savo pasirinkto teisingingo kelio.

Atrodė, kad tauta, praėjusi tokį balsų 50 metų kanchių kelia, bus išmintinga. Lemtingą nuosprendį suklaidinta tauta lengvabūdžiai sau paskelbė per porą dienų, o jo padarinus taisytis reikės daugelį metų. Tas žengenės bus vienas juodžiausiu tautos istorijos puslapiai. To gėdingo posūkio atėtias kartos niekada nesupras: per kruviną kovą, sudėję tiek aukų, ištrūkė iš engėjų nagų, patys sugrižtame pas juos, ériukų kailių prisidengiusius. Neverta laisvės ta tauta, kuri, nugalėjusi priešą, savo didvyrius pamiršta, o garbę atiduoda apsišaukeliams.

Sesės, broliai, sukaupę proto ir

Iš tremties archyvo. Juoso Kvalkauskos sveikinimai iš Vorkutos. Buvo Lietuvos puskarininkis J. Kvalkauskas suimtas 1944 m. ūv. Kalėdų dieną. Nuteistas 25-eriems metams. Kalėjo Vorkutoje. 1956 m. grušo į Lietuvą. Mirė 1985 m.

dvasios galas, padaryta klaida ištaisykime 1993 m. vasario 14 d., rinkdamasi prezidentą. Suklaidinti išbridome į purvyną, tad mokėkime iš jo garbingai išsikapanoti. To niekas už mus nepadarys.

Pranas SABONAITIS

tą Gruodžio naktį. Na taip, 11-oje šachtose. Tada Tau parašau šias eilutes.

Seni!

Vėl sutinku Tave tik tik praėjusi.
Buval čia pat ir štai esi kitur.
Esi visur. Taip būna.
Nors dar tik vakar sušaudė Tavo
kūną.
Tave, dar laisvės neregėjusi kelionėj
sutinku...
Skubu namo su Tavimi kartu.

NAMO!

Kaip mums gyvent be LIETUVOS?

... Taves neleido laidoti kapuos...

Tu primeni dienas, pro mus
praskriejusias,
Ir tas kitas, ateinančias dienas.
Žinau Tave, šalia skubėjusi
Kartu su amžina tautos dvasia
Trispalvėmis plazdėjusi,
Tik tik čia buvusi,
Kalbėjusi ir šuvusi...
Taip sutinku Tave ką tik praėjusi.

1953 m. gruodžio 28 d.
Nekaltujių Bernelių Diena,
Vorkuta, 11-oji šachta

Andrius RANDAMONIS

objektuvių reaguodavo į minėtojo Centro pastabas. Belieka tik apgalvestauti, kad tokio paslaugumo ir operatyvumo visada stokota, kai šeika pasisukdavo nuo žydų reikalų prie mūsų bėdu.

Mūsų atskuriančios demokratijos pasiekimus mėgstama lyginti su Vakarų demokratijos normomis. Demokratijos vaisiai greitai pasklinda po visas pasaulio šalis ir jais plačiai naudojamasi. Niekada neteko girdeti, kad S.Vyzentilio centras būtų skelbė krikščionišką atlaidumą žydų saudžiamas ar visuotinį nuodėmülį atleidimą holokausto vykdymams. Nacionalsocialistinės Vokietijos karinį nusikaltelį Adolfa Eichmaną Izraelio žvalgyba "sužvejojo" Argentinoje, atsigabeno į Izraelį ir įvykdė teisėtą ir būtiną teisingumo aktą. Ir šiandien, jei tik pasirodo žinių apie žydų geno-

cido vykdytojus, ieškoma jų ir siekiant teisingumo, o Vakarų demokratija nemusa būgnu dėl tautos / ar tautų / kiršinimo, Vakarų šalių politikai bei diplomatai nekelia triukšmo dėl žmonių tarpusavio pjudymo ir nekaltinga vienais kito nesantaikos sėjimu. Tad kodėl pas mus teisingumo siekiamas dar vis kvalifikuojama kaip "tautos kiršinimas"? Kodėl taip paklusnai išklausomi minėtojo Centro Izraelio skyriaus direktoriaus Efraimo Zurofo paklausimai dėl nepagrįstai reabilituotų asmenų, o nieko nesimama to paties plauko nusikaltelių atžvilgiu čia, Lietuvoje, jei aukos nebuvo žydai? Ar čia kaitas liūdnai pagarsėjęs "lietuviškas nuolankumas", ar demokratijos samprata keičiasi priklausomai nuo politinės situacijos šalyje? Kaip vertinti ligšiolinę lietuviškos Temidės tylą - šimtai tūkstan-

so šito vengiamė?

Jokia Lietuvos aukščiausioji valdžios institucija, nutylėdama ši skaudžiausią ir neabejotinai svarbiausią demokratijos Lietuvoje klausimą, negalės padėti tautos santarvės pamatum. Nejauku ir net gėda, kad mus šito turi mokyti kiti. Aukščiausiajai Tarybai nepavyko priimti vadinamojo desovietizacijos įstatymo, o tai būtų buvę vienas kuklius žingsnelis teisingumo atkūrimo kelyje. Seimas vargu ar to lams. Juk pavydėtinai darniai balsuojant dauguma nedrįstę pati sau pasirašyti nuosprendį.

Dvidešim penki tūkstančiai partizanų, padėjusių galvas kovose už laisvę, nesuskaičiuotos lagerių ir tremties aukos negali būti "nuraštos" tylomis. "Vargas kartai, kurios didvyriai negerbiami" /Jalkut Šimeoni Rut/. Šventų knygų tiesos amžinosis.

Edmundas SIMANAITIS

Pasimokykime iš žydų

Biblia, kaip ir Talmudas ar Koranas - didžiosios išminties knygos, kurias atvertus kaskart virpteli dvasia. Nenuostabu - šviesa sklinda iš to paties Vienatinio Kürėjo. "Žmogus ginsta vienišas, kad mokytasi, jog tas, kas sunaikina Izraelių vieną gyvybę, pasak Rašto, tarsi visą pasaulį naikina, tas, kuris išgelbsti vieną gyvybę Izraelių, pasak Rašto, tarsi visą pasaulį gelbsti" /Sanhedrin 37/. Ir dar viena citata iš Talmudo: "Jeigu yra kokių nors tavo kalčių Kürėjui, jos bus tau atleistos, bet jeigu yra kokių nors kalčių tarp tavęs ir tavo artimo, jos nebūs tau atleistos, kol jo neatsiprašysi." /Sifre Emor/.

Man regis, Simono Vyzentalio centre šiai postulatai vadovaujamas gana nuosekliai. Ir mūsų valdžios vyrai ir, pirmiausia įstatymu leidėjai, galėtų šio to ir neatidėliodami pasimokyti iš šio Centro praktikos. Po Nepriekausomybės atkūrimo mūsų atsakingi aukštjieji valdininkai labai pagarbiai išsklausydavo ir gana

1993 m. sausis

TREMTINYS

3

Kūčių vakaras KGB

Vieną 1945 m. gruodžio vakarą buvau pakviestas į Gudžiūnų gydytojo Dalibogaitės vardadienį. Susirinko patystami, draugai ir bendradarbiavai.

Stalga ūgirdome šūvį - valęčiaus pirminkas mirtinai rušėdė Dalibogaitės broli. Šeštadienį pradėjus skirstyti, į kambarį įsiverė Kėdainių KGB viršininkas (jo pavardė neatsimenu) ir papraėj mane su juo išėti į gatvę pašikabėti. Pakelėje knibždėjo knibždėjų tarybininkų. Mane nuvedė į valstę, kita dieną išvežė į Kėdainių KGB kalėjimą.

Areštavimo priežastis - atsisakymas dirbt KGB naudai - šnipinėti.

Prasidėjo tardymai. Naktiniškai - tardytų riksmai, sumuštų valojimai. Ištisas naktis giryždėjo varstomo durys, žvango sargų raktai. Atvesdavo se-nas sukas iš tardymo, išvesdavo naujas - į tardymą.

Artojo 1945 m. žventųjų Kūčių vakaras. Atsidaro kameros durys ir jmetė man stūntini - nuo mano Gudžiūnų vidurinės mokyklos mokinį. Džiaugamo ašaros užplūdo aksis. Džiaugiau, kad dar manes neužmirita laisvėje.

Aukščiausiojo papraėjus sutalči mums jėgu išgyventi sunka kalino dalia, susėdome visi ratu ir valinomės mano mokinį atsiustumis Kūčių dovanomis.

1945 m. Kūčių vakaras mano atmintyje liko amžiam, sutalči jėgu, padėjo išlukti gyvam už 15 tūkst. kilometrų nuo tūvynės, nuo giminės, artimųjų, nesulauž Magadanė, nepaliukti nuo sunkaus katorgininko darbo, bado.

Algirdas VANAGAS

Motiejus Pečiulionis - Lietuvos kariuomenės generolas leitenantas

Generolas leitenantas Motiejus Pečiulionis

Motiejus Pečiulionis 1956 m., grįžęs po kalėjimų ir tremties

sams veržiantis į Lietuvą, o vokiečiams trauktantis, Vilniuje pogrinėjio organizacijos išsišakidė. Dauguma VLIK'o atstovų traukė į Vakarus. Gen. M. Pečiulionui sutikau Žemaitijoje, Platelių miške, LLA "vangu" įkurtoje stovykloje. Pagal LLA vadovybės sakymą jos vadu buvau paskyrės plk. Žili-Ruginių. Ai tuo metu LLA vadovybės buvau paskirtas dar rusų nešilimtų keturių apskričių ir Platelių "Vanagų" stovyklos žvalgybos skyriaus viršininku (mano slapyvardis tuomet buvo Uosis). Cia susipažinau su gen. M. Pečiulioniu. Jis tada buvo aspirangės civilininkai, pa-prastu paitu, užsimauklinės kepure, per pečius pasikabinęs maištu, rankoje - lazda, barzdotas. Buvo pa-naus i kerdikių. Iš pokalbio sužinoju, kad jis iš Lietuvos trauktis niekur nesiruošia. Daug pasakojo apie 1919 m. kovas su bermontininkais. Siūliau jam oficialiai pereiti į LLA, likti su mumis. Generolas atsakė turėj porą dienų sugaisti: nesi i Marijampolės, su kažkuo išvykstanti į Vakarus atsišvirkinti, kita diena nukeliauti į Kretingą, grąžinti VLIK'o pirminkui dr. Kairiui savajį mandato. Po to žadėjo pranešti, ar sutiks stoti į LLA. Kai kellionei pasiūliau vežimą su vežiku, generolas atsisakė, ketino eiti pėstas. Grįžęs pranešė, kad sutinka pereiti į LLA organizaciją. Platelių miške, dar sproginėjant sviediniams, gen. M. Pečiulionis: "Brangūs Lietuvos karininkai, nesinori manyti, kad už Dubysos esančią čekistų esate atstūsti. Ar jūs čia susirinkote kurti, ar griaudati? Juk jus visus čia arveid LLA įkūrėjas ir vadasis Kazys Veverskis, o jūs čia susirinkote į pažeminti?"

K. Veverskis man ir plk. Sakalui pasakojo, kad keli neišvykė į Vakarus mokslininkai, gen. M. Pečiulionis vadovaujami, ketina įsteigti Lietuvos gynimo komitetą. Tačiau gen. M. Pečiulionis su K. Veverskiu spalio mėn. pradžioje iškeliao. Tolimesnės jo veiklos nežinau. Iš laiskų sužinoju, kad generolą einančių kelyje kažkur apie Lekėčius areštavo. 1956 m. jis kalėjo Vorkutoje, vėliau Uchtoje, invalidų namuose. 1956 m. sugrįžo į Lietuvą. Apsigyveno Šakių - Ilguvos invalidų namuose. Pas giminęs ne-sutiko gyventi, kad nepadarytų jiems nemalonumų, nes čekistų buvo aklai sekamas. Mirusį giminės palaidoję Kaune, A. Panemunės kapinėse.

Tikiuosi, kad apie šią taurią asmenybę kiti parašys daugiau.

Leonidas VILUTIS

Neužmirškme Alytaus partizanų

Du mano mokytojai, kile iš Alytaus, išėjo į partizanus 1949 ar 1950 m. Tai Kostas Baluukevičius ir Mykolas Babrauskas. (Jų broliai jau anksčiau partizanai.) Jie buvo dorai išaukėti, gabūs, jauni vyrai, geri mokytojai. Mokėjo užsiensio kalbu, muziką. Buvo mums pavyzdys. Ir niekuri neeskaičiai ir negirdėjau, kur jie šuvo, kur užkasti. Nė žodeliu apie juos neužsimena Alytaus žurnalistai. Kosto Baluukevičiaus motina, grūžusi iš tremties, kiekvieno sutikto pažistamo klausavo, gal ką girdėjo apie jos sūnus - Kostą ir Lionganą-Dzilią. Dabar ant Baluukevičių žemės Alytaus Maironio gatvėje stovi sve-tinių žmonių namai...

Alytauskams reikėtų surinkti žinias apie žuvusius partizanus ir pastatyti atminimo kryžių su pavarde. O jų būtų daug, ne tik du broliai Baluukevičiai, du broliai Babrauskai - mokyt. Bajerčius, Kulikauskas, kp. Jėčius, Perminas ir daugelis kitų.

J.ŽELIONIENĖ

Kada ir kiek kartų partizanų buvo užimtas Panemunis?

Perskaite "Tremtinio" Nr.24(81) D.Gušo straipsnį "Pokaris Pandėlio pro-gimnasioje", norėčiau kai ką patikslinti.

Gimiai iš augau Rokiškio apskr. Pandėlio valsč. Šiaudinės km. (tai apie 10 km nuo Pandėlio).

1944 m. rugpjūčio mėn. mus. Šiaudinės, Abelių, Gudeliškio, Lailinė, Lebedžių, Ceponiškio, Jonavos ir kitų kaimų jaunuolius, sujungę į pasipriešinimo būrių straipsnyje minimas K. Kalpokas ir išskirstę į skyrius.

Kaip vėliau paaiskėjo, Kalpokas tokius būrius steigė visoje Rokiškio apskrities.

1944-1945 m. žiema buvo šalta, mūsų slėptuvės-bunkeriai buvo dar neprietaikyti, arti kelių, todėl nakvodaome pirtyse, darsinėse.

Prisimenu, karta K. Kalpokui leidus, nakyvome Radeikių km. pas Keršulienės. Buvo 1944 m. gruodis. Kalbėta, kad gal reikės dalyvauti užimant Panemunę. Bet beveik visas mūsų būrys. (12 vyru) 1945 m. sausio 25 d. buvo suimtas. Likę nesurinti pristūngė prie kitų būrių. Taigi mes nedalyvavome Panemunio užimime.

Kai p daugelio metų sutikau tą dieną nesuimtą mūsų būrio nari Leoną Pakį, jis papasakojo, kad dalyvavo Panemunio užimimine, bet tai jau buvo 1945 ar 1946 metai.

Būtų įdomu sužinoti, kada vis dėlto iš tiesų buvo užimtas Panemunis. O gal ne vieną kartą?

Gyvas Panemunio užimimo dalyvius partizanus prašau atsiliepti. Rašykite: vytautui Žiukui, Stoties 15-1, Pasvalys; tel. 51215.

Vieniša pušis

Ne vietoje krito sekla mesta, ią atneš vėjai iš toli neramūs, ir priglaudė uolienu šalta ant menko nualinto trupinio šemės.

Pakrantėje jūros išaugo pušis, sakninius iškibus į krantą uolėta, ir blaškė ją vėtrus dienas ir naktis, ir lenkė, ir laukė jos liejantį kietą.

Daug metų ten bangos skalavo krantus, plėšriają tarną vis skrosdavo šaibas, ir stengės pušelę išraut iš uolų, nusgraut ir į dugną palaidot.

Bet syvais maitinosi spylgliai keli, per serdi į viršų gyvybę teko, ir gyvastis laikės plikam akmerį, audri nulinčiuota ir blaškoma vėjo.

A. GALVANAUSKAS

ALGIRDAS GALVANAUSKAS

Šv. Kalėdų dieną stalga netokome mielio kovų bendražygio, buvusio politinio kalnio Algirdo Galvanausko.

Gimęs 1931 m. Kaune, mokytojų šeimoje. Nuo 1939 m. suėmės gyveno Širvintose. 1941 m. suimtas ir išvežtas į Komios lagerius, mirė tėvas.

Po vokiečių okupacijos motina su dvemis mokiniais užėmės nėštūčiai persikėlė gyventi į Ukmergę. Antrą kartą sovietams okupavus Lietuvą, Ruguvo giminės A. Galvanausko aktiniai dalyvavo ginkluotoje rezistence. 1947 m. enkavedistai aptiko partizanų apygardos staba, žudomi partizanai nes-

pėjo likviduoti dokumentų. Kitą naktį enkavedistai suėmė ir A. Galvanauską kartu su motina. Nuteistas OSO dešimčiai metų, kalėjo Karagandos, Omsko lageriuose. Mama kalėjo Kazachstane, o mažają sesutę augino teta.

Grižę į Lietuvą 1956 m., A. Galvanauskas dirbo vairuotoju. Nors buvo gabus muzikai ir literatūrai, bet studijuoja galingybių naturėjo. Jis raše ėlėračius, bet neatspausdinė.

Jo šviesus atminimas neikiada neišblės iš artimųjų ir draugų atminties.

Grupė buvusių bendražygų

Sausio 10 d. Šakių kapinėse palaidotas Sigitas Akelaitis, pasipriešinimo dalyvis, "Tauro" apygardos Vytenio būrio kovotojas Vinėtų Išdavus būrį, jis 1946 m. liepos 23 d. buvo suimtas ir lapkričio 29 d. MVD karo tribuno Vilniuje nutiestas. Kalėjo Karlage, Steplage. Dirbo Džeskagano vario kasyklose. Į Lietuvą sugrįžo 1956 m. Dirbdamas Šakių Kelių valdyboje, garsėjo aukšnėmis rankomis - gerai moko dirbtį kelių statybinių profesijų darbus. Užaugino keturis sūnus. Sunkus lagerių metai palaukė Sigito sveikatai. Netekome doro lietuvių, patrilo.

Jis atgulė visai netoli praeitų metų rugpjūčio mėnesį šlošė kapinėse palaidoto kito likimo brolio Džeskagano garsėjimo dalyvių kasyklose. Į Lietuvą sugrįžo 1956 m. Vytėdamas Šakių Kelių valdyboje, garsėjo aukšnėmis rankomis - gerai moko dirbtį kelių statybinių profesijų darbus. Užaugino keturis sūnus. Sunkus lagerių metai palaukė Sigito sveikatai. Netekome doro lietuvių, patrilo.

Spaudos kioskuose dažnai užsiguli ir taip jau mažu ti-ražu leidžiamų įdomūs, patriotiniai dvisavaitiniai laikraščiai "Tremtinys" ir "Naujas Dienovidis". Jie plačiai nu-viečia mūsų būtiny, politinį ir kultūrinį gyvenimą. Dažnai jų puslapiuose gausu politinių kalinių ir tremtinių st-raipsnių.

Laičiai gaila, kad tokie rimti laikraščiai yra mažai žino-mi, mažai skaitomi ir palikti likimo valai. "Naujojo Die-novidžio" leidėjai: Lietuvos kultūros paveldo mokslinis centras, Lietuvos katalikų mokslo akademija, leidykla "Dienovidis".

Atminimine, kad artiniusiu laiku kairieji gali vē užgniaužti laisvą mintį ir tiesos žodį. Tad padėkime "Tremtininiui" ir "Dienovidžiui" - tai laikraščiai, laukiantys visų mūsų dėmesio ir paramos.

Paulius DEMIKIS

Atsisveikinimas su likimo broliais

mokytojų seminarijos dėstytoju. Aktyviai dalyvavo antitarybinių pogrinėjų veikloje, palaike rysius su "Tauro" partizanų apygardos Vytauto rinktinės štabu. MVD kariuomenėi sunaikinus 1949 m. sausio 20 d. rinktinės štabą Liepynų kaimo (Marijampolės valc.), Vytautas Pauliukaitis kartu su savo broliu Kestučiu buvo suimtas ir nutiestas. Kalėjo Džeskagano lageryje. Į Lietuvą sugrįžo 1956 m. Sunčios ligos pakartas, Vytautas mirė 1992 m. rugpjūčio 20 d. Jis paliko taip pat keturis sūnus.

Tebūna liems likimo broliams, su laukus iems Tėvynės atgimimo ir Nepriklausomybės pripažinimo, lengva Užnivėjos žemė.

Kestutis LAKICKAS

Skaitykime ir platinkime "Tremtinį" ir "Naujaji Dienovidį"!

Į š 1988 m. rugpjūčio 30 d. kalendoriaus lapelio šlavotas

"...Šios nedideles apylinkės gyvenimas iš pagrindų pasikeitė pokario metais, kai ėmė steigtis kolūkiai. I "Pergalės" kolūkį, kurio centras Šilavotas, pereidė į kartu padavę 17 valstiečių šeimų. Kupini neapykantos buržua-zinių nacionalistai užpuolė miestelį, norėdami išžudyti aktyvistus. Tą dieną čia su banditais kovėsi lietuviai visoje respublikoje žinomas socialistinio darbo didvyris, Šakių raj. kolūkio pirminkas K. Glikas, kuris tuo metu Šilavote dirbo komjaunimo darbą ir buvo liaudies gynėjas. Susiremti su klasiniais priešais čia teko ir tada dar nežinomam rašytojui, liaudies gynėjui V. Petkevičiui..."

S.PLESKUS

1993 m. sausis

TREMTINYS

IVYKIAI

VILNIUS. Gruodžio 17 d. Lietuvos Seimas, be kitko, svarstė klausimą dėl prūtmų nutarimų pažeidimo ir savavalščio istorinių Sausio 13-osios barikadų išmontavimo ir išvežimo. Svarstymas vyko sunkiai. Istorinės atminties išsaugojimo klausimas davusiam nurodyma išmontuoti barikadas i.e. Seimo pirmmininko pareigas Č. Jurėnui ir Seimo daugumą sudaranties LLDP atstovams atrodo vienaip - tik gadinant rūmų valžą raizgalai, o Tėvynės Sanatoro deputatams - kitaip: nesvarbu kokia atrodytų šiu barikadų meninė vertė dabar ar rytoj, jų atsiradimo prie šių rūmų istorija neturi išykti iš Tautos atminties.

Nutarimas vis dėlto buvo priimtas: sustabdyti barikadų išvežimą ir pasiūpinti jau išvežtųjų saugojimui iki atskirojo Seimo nutarimo.

Vanda BRIEDIENĖ

KAUNAS. Gruodžio 20 d. Panemunėje pašventintas paminklas "Tauro" apyg. Birutės rinktinės partizanų atminimui.

1947-1949 m. čia, buvusioje turgaus aikštėje, stribai numesdavo nužudytų partizanų kūnus.

Paminklo iniciatorė - Lietuvos Didžiosios kunigaikštienės Birutės sąjungos narė Birutė Gustienė. Jos iniciatyvai pritarė Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjunga. Paminkla suprojektavo architektas K. Miklys, skulptoriai - S. Žirgulis ir E. Makštutis. Prie paminklo statybos, aplinkos sutvarkymo daug prisidėjo A. Šulcas, Anskaitis, o lešomis parėmė JAV lietuvis J. Jodelė.

Paminkla pašventino monsinj. A. Svarinskas. Iškilmėse dalyvavo miesto tarybos pirmmininkas V. Grinis, meras A. Račkauskas; žodį tarė Seimo nariai V. Landsbergis, B. Gajauskas ir kt.

Paminklo statybos iniciatorių stengėsi atkurti čia gulėjusių žmoniųvardus, pavardes. Sekėsi sunkiai, nes juk ir patys partizanai slėpė savo tikruosius vardus, bijodami, kad bus persekiojami jų artimieji. Panemunės įgulos stribai vienus kovotojus trims penkioms paroms numesdavo aikštėje, o kitus išsių užkasdavo ant kalnelio, kur dabar stiepiasi „valku“ darželis...

Štai kai kurių čia stribų išniekintų kovotojų trumpi biografijų duomenys.

Vincas RATKELIS-Zentas, g. 1924 m. Partizanauti pradėjo 1945 m. Dalyvavo Živavodės kautynėse. 1947 m. perkeltas į Birutės rinktinės "Žiedo" kuopą. Veikė Panemunės valsč. Mokėsi miško kariūnų mokykloje, p. keltas į puskarininkius. Žuvo 1947 m. Vaišvydavos miške.

Jurgis MILIAUSKAS-Sapnas, g. 1923 m. Partizanauti pradėjo 1945 m. Žuvo 1949 m.

Antanas SANTOCKIS-Špokas, g. 1923 m. į partizanų būrių atėjo 1946 m. Žuvo 1949 m.

Vytautas KABAŠINSKAS-Litas, g. 1927 m. Partizanas - nuo 1945 m. - žuvo 1949 m.

Juozas IŠGANAITIS-Dėdė, g. 1921 m. į partizanų būrių atėjo 1945 m. Buvo kuopos vadasis. Žuvo 1949 m.

Vytautas PAUŽA-Ožys, g. 1927 m. Partizanavo nuo 1945 m. Žuvo 1947 m.

Vytautas VABALAS-Gediminas, g. 1900 m. Partizanas - nuo 1945 m. "Tauro" apyg. žvalgybos skyriaus viršininkas. Pulkininkas. Prieš karą dirbo Prancūzijos konsulate. Sužeistas nusišovė 1948 m.

Vincas PROJERA-Meteoras, g. 1923 m. Žuvo 1947 m.

Vytautas STAŠAITIS
Kauno m. Tarybos deputatas

JURBARKAS. Gruodžio 26 d. tremtinų choras "Versmė" kultūros namuose surengė kalėdinį koncertą. Skambėjo partizanų ir tremtinų Tėvynės meilės dainos. Po koncerto išvyko Sajungos Jurbarko skyriaus narių vakarė. Joje dalyvavo ir žodį tarė Skirsnemunės parapijos klebonas ir Sajungos Šilalės skyriaus pirmmininkas.

Kestutis BALČIŪNAS

UKMERGĖ. Naktį iš gruodžio 11 d. į gruodžio 12-ąjį iš nevilties nusiskandino į Lietuvą sugrįžusi tremtinė Jadvyga Rimavičienė.

Dar 1989 m. rudeniuk Ukmurgėje susikūrė gyvenamujų namų statybos kooperatyvas "Vėtrungė", o 1990 m. pradžioje patvirtinti jo įstatali. Pradėtame statyti name 7 buitai buvo paskirti lietuvių tremtinų šeimoms, tebegyvenančioms Sibire. Statybos rangovas - Ukmurgės Statybos valdyba, užsakovas - Ukmurgės rajono valdybos kapitalinės statybos skyrius. Pagal surtatą namas turėjo būti pastatytas 1991 07 01, bet, SSRS paskelbus blokadą Lietuvai, darbai sustojo. Atnaujintoje surtaryste buvo numatytas darbus baigtai 1992 metų II ketvirtyste. Tačiau ir iki šiol namas nepastatytas - nebaigtai net mūrinimo darbai (nors buvo ir medžiagų, ir lėšų, ir darbininkų).

Vasaros pradžioje kooperatyvo "Vėtrungė" pirmmininkas Algimantas Bagdonas gavo tremtinio Kazio Rimavičiaus laišką, kuriame klausėsi, kada galima grįžti į Lietuvą, kada bus baigtas statyti namas. Statybos valdybos viršininkas E. Dzigas atsakė: "Bus tas namas".

Šią vasarą Ukmurgė aplankė K. Rimavičiaus sūnus Stasys, gyvenantis Igarkoje. Jam statybos valdybos viršininkas V. Almanas išrikiatsake: "Gruodžio mėnesį bus, garantuoju". Tremtinys K. Rimavičius, tikėdamas, kad Lietuva - jau valstybė, kurioje žodžiai nesvaikomi vejais, sukvėdė daiktus į konteinerius ir išsiunti į Lietuvą. Su žmona Jadvyga (1948 m. ištremta į Širvintų raj. Šešuolelių kaimo) nusipirkė bilietus, kainavimus 38 tūkst. rub., ir 1992 m. lapkričio mėn. atskrido į Lietuvą. Visas savo santaupas - 90 tūkst. rublių Lietuvuje jie išsirote santykii 1:0.48. Pinigai tirpte tirpo: už konteinerių prastova. Kaune sumokejė apie 10 tūkst. talonų, už atvežimą į Ukmurgę - 11 tūkst. Iš nevilties J. Rimavičienė, vis negaudama buto ir nelikus tremtyje sukaupė santaupu, pasakė: "Geriau būčiau nevažiavusi".

Vytautas CINAUSKAS

KVĒDARNA. Gruodžio 19 d. tremtinų choras (vadovė R. Simkūnienė) surengė Kūčių vakarą Kvēdaros vidurinėje mokykloje. Skambėjo religinės giesmės, paruošta žemaitiškai Kūčių valgiu. Apie Kūčias ir jų valgymo papročius kalbėjo mokytojos Ona Grigalienė ir Stefa Rimkenė. Lagerių ir tremties Kūčių dienai pripažinė Sajungos Šilalės skyriaus pirmmininkas Kestutis Balčiūnas. Buvusi abiturientė papasakojo, kaip už žodį "Kūčios" buvo nubausta jų klasė. Galia, kad šiame vakare dalyvavo tiktais mokytojai, nors buvo visi pakvies-

Kestutis BALČIŪNAS

Prašome įmones, organizacijas ir atskirus asmenis pagal savo galimybės padėti 1992 m. liepos 17 d. Vyriausybės įsteigtam Politinių kalinių ir tremtinų remimimo fondui. Fondo valdyba šešpos klausimus derina su Politinių kalinių ir tremtinų organizacijomis.

Fondo sąskaita Lietuvos banko Vilnius skyriuje: sąskaitos Nr. 20127806, kodas 26010154. Informacija telefonu: 627959.

Politinių kalinių ir tremtinų remimimo fondo valdyba
Vilnius, Gedimino pr. 11

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų choros Naujujų metų proga sveikina Jurbarko chorą "Versmė":
*Dainuokime! Savo daina neleiskime kalti Lietuvos prie kryžiaus!
Uždeklime širdis Tėvynės meilės negestančia liepsna!*

Nepriklausomos Lietuvos 15-ojo Vyriausybės kabineto nariai su apsauga. Iš kairės sėdi Krašto apsaugos ministras B. Giedraitis, Susisiekimo ministras V. Vileišis, stovi Prezidentas A. Smetona, sėdi Žemės ūkio ministras J.P. Alekša ir Vidaus reikalų ministras S. Rusteika.

"Ukininko patarėj" redakcija ir Žemės ūkio rūmų taryba renka atsiminimus apie žymiausius Lietuvos Žemės ūkio mokslininkus, pedagogus, valdininkus ir aukštesniuosius grandies gamybinius. Rašykite adresu: "Ukininko patarėj" redakcijai, Kęstučio 19, Kaunas, 3000, tel. 223452 Vyteniui NEVERDAUSKUI arba Valentiniui ALEKSAI.

SENUS SPAUDOS PUSLAPIUS VARTANT

Kaip jie melavo ir gyreši

Apie Lietuvos partizanų mūšį su raudonosios armijos daliniuose 1945 m. gegužės 16 d. Kalniškės miške Atgimimo metais jau plėčiai rašyta spaudoje. Bet įdomu, kad Kalniškės mūšiu didelių dėmesių skyrė ir raudonarmiečių spauda. Ypač daug vėles Kalniškės mūšiu, kaip ir visai pokario raudonarmiečių žiauriai kovai su Lietuvos rezistencijos jėgomis, pasakyte 1975 m. sajunginės leidyklos "Nauka" išleistas stambus dokumentų ir kitos medžiagos rinkinys "TSRS pasienio kariuomenė, 1945-1950 m." Knygą parengė aukščiausio lygio to meto kolektyvai. Vienas iš pirmųjų dokumentų čia - 220-ojo pasieniečių pulko vado majoro Jacenkos raportas apie Kalniškės mūšį, pasakojantis apie kruopštą pasirengimą mūšiui, jo eiga, nepaprastą raudonarmiečių "sumanumą", jų "žygarbių" mūšio metu, lietuvių partizanų ir savus nuostolius. Kalniškės mūši savo raportuose pažymi ir kitų aukščio rango kariuomenės vadų. Būdinga tai, kad išlikęs pasieniečių majorai, pulkininkai ir generolai net neužsimena, jog Kalniškės mūšyje jų pusėje dalyvavo vėlesnių stribų ar milicija. Jacenka raporto pradžioje rašo, kad "1945 m. gegužės 14 d. iš Simno raj. NKVD skyriaus gautas pranešimas apie tai, kad Seimininkų miške, už 37 km į vakarus nuo Alytaus, 8 km į pietų vakarus nuo Simno slapstosi apie 70 žmonių banda, ginkluota sunkiaisiais ir lengvaisiais kulkosvaidžiais, automatais ir šautuviniais..." Čia sakoma, kad Kalniškės mūšyje sunaikinta, sužeista ir paimta gyvų 71 partizanas, o raudonarmiečių nuostoliai tokie - 4 nuauti ir 7 sužeisti. Tuo tarpu likę gyvi partizanai ir vėlesnių gyventojai teigia, kad

šiame mūšyje nukauta ir sužeista ne vienas šimtas raudonarmiečių.

Be kita ko, norėdamas sureikšinti savo "žygarbių", majoras Jacenka raporte pažymi, jog Kalniškės mūšyje lietuvių partizanams vadovavo vokiečių armijos kapitonas Neifaltas (slapyvardis Lakūnas) ir kad jis šiame mūšyje buvo užmuštas. Iš tiesų, kaip ir rašyta 11-ame "Tremtinio" numerijoje, mūšiui vadovavo buvęs Lietuvos ulonų puskarininkis Jonas Neifaltas, bet žuvo jis daug vėliau ir visai kitur, o šiame mūšyje žuvo jo žmona, narsi partizanė Albina Grīkonytė-Neifaltienė-Pušelė.

Keliose dešimtyje šios knygos puslapių majorų, pulkininkų, generalų ir kitų aukštų vadų labai plačiai aprašomi sovietų pasieniečių veiksmai, žudynės, žiaurios kovos su Lietuvos rezistentais Alytaus, Lazdiju, Marijampolės apskrityse ir daugelyje kitų Lietuvos vietų.

O kokio išsimokslinimo buvo anuometinės Lietuvos baudėjai ir naikintojai (stribai), koks jų požiūris į Lietuvą, rodo jų rankomis surašyti Lietuvos vietovardžiai: Prelai (Perloja), Relon (Roliai), Davge (Daugai), Vyžancy (Vėžionys), Kirsakan (Kirsna), Kopcevskaja vol. (Kapčiamiesčio vals.), daugelis kitų sunkiai atpažistamų Lietuvos kaimų, miestelių ir net miestų. Vietovių pavadinimai taip surusinti, kad atrodo, jog kalba eina apie įvykius kur nors Kuršo, Tambovo ar Ivanovo srityse. Siaubingai iškraipytos ir pavardės. O juک daug tokų sudarinyt, iškreiptų vietovardžių ir pavardžių patekdavo į baudžiamias bylas ir tos klaidos gal nepataisomai nulémė ne vieno likimą.

Algirdas GRIŠKĘNAS

ATSILIEPKITE!

Malvina PETRUŽYTĖ iš Daugų 1944 m. baigė Dotnuvos akademiją. Buvo ištremta. Jos ieško Albinas iš JAV ir Erūna BARULIENĖ, tel. 739818 (Kaunas).

Dalia BARTKUTĖ-KAŠYRINA, g. 1932 m. ištremta į Šiaulių 1941 m. Tremtyje 1960 m. gyveno Gorno Altaisko raj., Nemenkos gvy. Jos ieško lagerio draugės Birutė LASKEVIČIŪTĘ, Danutė LEONAVIČIŪTĘ ir Nijolė ZINKUVIENĖ, 3005 Kaunas, Seinų 28, tel. 796616.

Elena VAIKEVICIŪTĖ, Zigmo Žinoma, kad po karo buvo ištremta į Irkutską. Jos ieško pusbrolis iš JAV ir Ksavera PETRONIENĖ, Kaunas, Taikos pr. 66-44, tel. 736650.

Juozas MALAŠIŃSKAS, Jono, g. 1914 ar 1916 m. Dusetų valsč., Vozgelių km. 1940-1946 m. partinavo Rokiškio apyl. Manoma, kad žuvo 1946 m. pavasarį Kamajų miške, bunkeryje. Ka nors žinantių ieško Marija JOČIENĖ, 3000 Kaunas, Mokolų 34-2.

Michalina POČIŪTĖ-ZAMULAITIENĖ nuo Varnių, Genutė RAŠIMIENĖ iš Vyžuonų iškėlė Vorkutoje, Pričaknoje lag. Atsiliepti, likimo sesės. Jūsų ieško Birutė BARTKUTĖ-MALAKAUSKIENĖ, 5368 Panevėžio raj., Velžio apyl., Staniūnų gvy. 24

SKELBIMAI

Sausio 17 d. 12 val. Kaune, Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už Kazachstaną, Balchašo Steplago politinius kalinius (mirusius ir gyvus). Kviečiame dalyvauti.

1993 m. gegužės-birželio mėn. bus atkasinėjami partizanų palaukai Salantuose. Perlaikojimas numatomas 1993 m. birželio viduryje.

Prašome atsiliepti Salantuose užkastų partizanų gimines ar šiaip ką nors žinancius. Prašome skambinti tel. 58623, Salantai, Kazimierui GALDIKUI arba į LPKTS Kretingos skyrių tel. 54519 pirmadieniais nuo 16-19 val.; trečadieniais nuo 9-18 val.

UŽJAUCIAME

Nuo širdžiai užjauciamo Šilalės skyriaus tarybos nares, tremtinę Ievą Puidokienę, jos mamai mirus.

Sajungos Šilalės skyrius

Nuo širdžiai užjauciamo "Tremtinio" redaktorię Damutę Bartulienę, jos mamai mirus.

Sajungos taryba ir "Tremtinio" redakcija

DEKOJAME

p. K. Čoginskui iš Švedijos,
S. Blūdžiui iš JAV
už pinigines aukas